

Asia C-13/20**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

14.1.2020

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Cour d'appel de Bruxelles (Belgia)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

20.12.2019

Valittaja:

Top System SA

Vastapuoli:

Belgian valtio

1. Riidan kohde ja tosiseikat

- 1 Julkishallintojen henkilöstön valinta- ja ohjausyksiköllä (Service de sélection et d'orientation, jäljempänä Selor) on sähköinen hakemusten jättöjärjestelmä.
- 2 Top System -yhtiö (jäljempänä Top System) kehittää tietojenkäsittelyohjelmia. Tässä tarkoituksessa se on suunnitellut oman ”Top System Frameworkinsa” (jäljempänä TSF). TSF perustuu Microsoftin ”.NET Frameworkiin”, työkalulaatikkoon, joka helpottaa ohjelmoijien työtä ja johon TSF on lisännyt ylimääräisiä toimintoja tai parannuksia.
- 3 Jotta Selor voisi käyttää sähköisesti jätettyjä hakemuksia, Top System -yhtiö on toteuttanut sen pyynnöstä erilaisia uusia sovelluksia (jäljempänä Selor-sovellukset), joihin kuuluu ”Selor Web Access” (SWA), joka esiteltiin maaliskuussa 2004.
- 4 Kyseiset Selor-sovellukset koostuvat yhtäältä mittatilauksena suunnitelluista aineistoista, jotka ovat omiaan tyydyttämään Selorin tarpeet ja vaatimukset, ja toisaalta TSF:stä otetuista aineistoista

- 5 Top Systemin ja Selorin yhteistyö on jatkunut useita vuosia. Jatkuvien toimintahäiriöiden johdosta Selor on itse pyrkinyt löytämään ratkaisun. Vuoden 2019 alussa Top System totesi teknisis interventioita Selor-sovellusten kanssa asennettuun TSF:ään.
- 6 Tribunal de commerce de Bruxellesin (Brysselin kauppatoimioistuin) puheenjohtaja hyväksyy 2.2.2019 antamallaan määräyksellä Top Systemin jättämän pakkokatselmusta (saisie-description) koskevan hakemuksen.
- 7 Nimetty asiantuntija kirjoittaa raportissaan seuraavaa:
- ”Syötettyjen tietojen analysoinnista ilmenee, että Selor olisi todella suorittanut Top Systemin kohdekirjastojen takaisinmallinnuksen luodakseen niistä uudelleen lähdekoodit; tämän tehdäkseen Selor on hyvin todennäköisesti käyttänyt hyödykseen ”Reflectorin” kaltaista työkalua (jota Selorilla on ainakin yksi kappale [X:n] työasemassa) [––].*
- Olemme todenneet kaksi esimerkkiä erityisistä lähdekoodeista, joissa muutos on tapahtunut 19.12.2008; kaikkia tämän kansion tiedostoja on muutettu tuona ajankohtana: toteamme, että kaikki viittaukset Top Systemin binaariseen versioon on muutettu viittauksiksi tuona ajankohtana lisättyyn lähdekoodiversioon.”*
- 8 Top System haastaa 6.7.2009 Belgian valtion oikeuteen muun muassa
- Sen toteamiseksi, että Selor on suorittanut TSF:n takaisinmallinnuksen ja loukannut Top Systemin yksinoikeuksia, mikä muodostaa teosta koskevan loukkauksen, ja
 - Belgian valtion velvoittamiseksi maksamaan Top Systemille korvaus TSF:n lähdekoodien takaisinmallinnuksen ja kopioinnin johdosta.
- 9 Tribunal de première instance de Bruxelles (Brysselin alioikeus) totesi 19.3.2013 antamallaan tuomiolla vaatimuksen perusteettomaksi.
- 10 Top System saattoi asian cour d’appel de Bruxellesin (Brysselin ylioikeus) käsiteltäväksi ja pysyi vaatimuksessaan.

Kyseessä olevat säännökset

Tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14.5.1991 annettu neuvoston direktiivi 91/250/ETY

- 11 Direktiivin 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Yksinoikeudet

Jollei 5 tai 6 artiklasta muuta johdu, 2 artiklassa tarkoitetun oikeudenhaltijan yksinoikeudet käsittävät oikeuden seuraaviin toimiin tai niiden sallimiseen:

a) tietokoneohjelman tai sen osan pysyvä tai tilapäinen toisintaminen millä tavoin tai missä muodossa tahansa. Jos tietokoneohjelman lukeminen tietokoneen muistiin, näyttämisen, ajaminen, siirtäminen tai tallentaminen edellyttää tällaista toisintamista, nämä toimet edellyttävät oikeudenhaltijan suostumusta;

b) tietokoneohjelman kääntäminen, muuntaminen, sovittaminen ja muunlainen muuttaminen sekä näiden toimien tulosten toisintaminen rajoittamatta kuitenkaan ohjelmaa muuttaneen henkilön oikeuksia;

[– –]”

12 Direktiivin 5 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Yksinoikeuksia koskevat poikkeukset

1. Jollei toisin ole nimenomaisesti sovittu, 4 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitetut toimet eivät edellytä oikeudenhaltijan suostumusta, jos ne ovat tarpeen, jotta tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti, virheiden korjaaminen mukaan lukien.

[– –]”

13 Direktiivin 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Analysointi [eli takaisinmallinnus]

1. Oikeudenhaltijan suostumusta ei vaadita, jos koodin toisintaminen ja sen muodon kääntäminen 4 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettu tavoin on välttämätöntä sellaisten tietojen hankkimiseksi, joiden avulla voidaan saavuttaa yhteentoimivuus itsenäisesti luodun tietokoneohjelman ja muiden ohjelmien välillä, ja seuraavat edellytykset täyttyvät:

a) nämä toimet suorittaa lisenssinhaltija tai muu henkilö, jolla on oikeus käyttää ohjelman kappaletta, taikka heidän lukuunsa henkilö, jolla on siihen oikeus;

b) yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeellinen tieto ei aikaisemmin ole ollut helposti ja nopeasti a alakohdassa tarkoitettujen henkilöiden saatavilla;

c) nämä toimet rajoittuvat niihin alkuperäisen ohjelman osiin, jotka ovat yhteentoimivuuden saavuttamisen kannalta tarpeen.

2. Tietoja, jotka on saatu 1 kohdan säännöksiä sovellettaessa, ei saa näiden säännösten mukaisesti:

- a) käyttää muuhun tarkoitukseen kuin itsenäisesti luodun tietokoneohjelman yhteentoimivuuden aikaansaamiseen;
- b) antaa muille, ellei se ole tarpeen itsenäisesti luodun tietokoneohjelman yhteentoimivuuden kannalta; c) käyttää ilmaisumuodoltaan huomattavassa määrin samanlaisen tietokoneohjelman kehittämiseen, valmistamiseen tai markkinoille saattamiseen taikka muuhun tekijänoikeutta loukkaavaan toimeen.

3. Kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta tehdyn Bernin yleissopimuksen määräysten mukaisesti tämän artiklan säännöksiä ei saa tulkita niin, että niitä voidaan soveltaa tavalla, joka aiheuttaa haittaa oikeudenhaltijan oikeutetuille eduille tai on ristiriidassa ohjelman tavanmukaisen hyväksikäytön kanssa.”

3. Asianosainten näkemykset

Selor

- 14 Selor myöntää suorittaneensa TSF:n yhden osan, jonka toiminnot on integroitu Selor-sovelluksiin, takaisinmallinnuksen poistaakseen siitä puutteellisen toiminnon.
- 15 Ensisijaisesti Selor väittää, että sopimusmääräyksiin, jotka koskevat sen suhteita Top Systemiin, sisältyy Top Systemin luopuminen vetoamasta tekijänoikeuksiinsa sovellusten kaiken käytön osalta. Selor päättelee tästä edukseen, että sillä on oikeus päästä kaikkien Top Systemin toimittamien sovellusten lähteisiin, mikä käsitti mahdollisuuden päästä niihin itse takaisinmallinnuksen avulla.
- 16 Toissijaisesti Selor väittää, että takaisinmallinnus oli lain mukaan sallittu virheiden korjaamiseksi direktiivin 91/250 mukaisesti. Selorin mukaan Top Systemin suunnittelemaan ohjelmaan (erityisesti kahteen TSF-ohjelman sovellukseen) vaikuttavat suunnitteluvirheet ja Top Systemin reaktiokyvyttömyys ratkaisun aikaansaamiseksi sen paljastamiin ongelmiin tekivät mahdolliseksi ohjelman käytön aiotun tarkoituksen mukaisesti, mikä oikeutti takaisinmallinnuksen. Selor vetoaa myös oikeuteensa ”tarkkailla, tutkia ja kokeilla tietokoneohjelman toimintaa niiden ideoiden ja periaatteiden selvittämiseksi,” jotka ovat TSF:n kyseessä olevien toimintojen perustana, voidakseen kiertää niiden aiheuttamat lukkiutumiset (direktiivin 91/250 5 artiklan 3 kohta).

Top System

- 17 Top System väittää Selorin suorittaneen sen TSF-ohjelman takaisinmallinnuksen olematta siihen oikeutettu sopimuksen tai lain mukaan. Se täsmentää lisäksi, että se vastustaa sitä joka tapauksessa, koska ”sovellukset ovat yksi asia ja Framework TSF on eri asia”. Se katsoo, että TSF:ää ei ole kehitetty Seloria varten ja ettei

Selor ole rahoittanut kyseistä TSF:ää, joka on Top Systemin sisäinen kehitelmä ja joka kuuluu yksinomaan sille.

- 18 Kun kyse on laillisesta mahdollisuudesta suorittaa takaisinmallinnus, Top System väittää, että tämä toimenpide voi tapahtua vain ohjelmien yhteentoimivuuden varmistamiseksi (direktiivin 6 artikla), ei virheiden,), joiden olemassaolon se lisäksi kiistää, korjaamiseksi (direktiivin 5 artiklan 1 kohta. Jos cour d'appel aikoo tulkitä lainsäädännöstä (jolla direktiivin 5 artikla on pantu täytäntöön) niin, että siinä sallitaan virheiden korjaaminen, Top System pyytää sitä esittämään unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen. Toissijaisesti Top System väittää, että jos takaisinmallinnus on oikeutettu viimeksi mainitussa tilanteessa, sen on tapahduttava direktiivin 6 artiklassa vahvistetuilla tiukoin edellytyksin.
- 19 Direktiivin 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun poikkeuksen osalta Top System korostaa, että takaisinmallinnus ei ole tapahtunut yksinomaan testiympäristössä vaan myös Selorin ohjelmoijien kehitysympäristössä.

4. Cour d'appelin arviointi asiasta

- 20 Cour d'appel korostaa, että Top System ei ole toimittanut kaikkia Selor-sovellusten lähdekoodeja.
- 21 Kohdattuun puutteen sopimuksen täytäntöönpanossa Selorin tehtävänä oli kuitenkin vaatia Top Systemiä siirtämään sille lähdekoodit pikemmin kuin suorittaa lähdekoodin takaisinmallinnus. Koska Selor ei vaatinut Top Systemiä toimittamaan sille lähdekoodeja, joihin sillä oli sopimuksen mukainen oikeus, ja koska se asettui harkitusti sopimuksen täytäntöönpanon puitteiden ulkopuolelle, on kuitenkin Selorin tehtävänä osoittaa, että se täytti takaisinmallinnuksen suorittamisen oikeudelliset edellytykset.
- 22 Cour d'appel toteaa suppeasti asianosaisten näkemykset. Top Systemin mukaan on olemassa vain kaksi tilannetta, joissa takaisinmallinnus voi tapahtua: tekijän suostumus ja pyrkimys yhteentoimivuuteen (direktiivin 6 artikla). Takaisinmallinnus ei ole sitä vastoin sallittu virheiden korjaamiseksi päinvastoin kuin annetussa tuomiossa on todettu. Selorin mukaan sitä vastoin virheiden korjaaminen takaisinmallinnuksen avulla sallitaan kansallisen oikeuden säännöksessä (jolla direktiivin 5 artiklan 1 kohta on pantu täytäntöön), koska tässä säännöksessä sallitaan kaikki direktiivin 4 artiklan b alakohdassa tarkoitetut toimet ja siis kääntämisen, muuntamisen ja sovittamisen lisäksi ”tietokoneohjelman – – muunlainen muuttaminen sekä näiden toimien tulosten toisintaminen”.
- 23 Cour d'appel hylkää direktiivin 5 artiklan 3 kohtaan perustuvan poikkeuksen. Tässä säännöksessä nimittäin sallitaan henkilön, jolla on oikeus käyttää tietokoneohjelman kappaletta, ainoastaan tarkkailla, tutkia tai kokeilla tietokoneohjelman toimintaa niiden ideoiden ja periaatteiden selvittämiseksi, jotka ovat ohjelman osan perustana, jos hän tekee sen ohjelman tietokoneen muistiin

lukemisen, näyttämisen, ajamisen, siirtämisen tai tallentamisen yhteydessä, joihin hänellä on oikeus. Cour d'appel katsoo, että Selorin suorittama takaisinmallinnus ylittää aivan selvästi nämä puitteet.

- 24 Kysymys on näin ollen siitä, onko koko tietokoneohjelman tai sen osan takaisinmallinnus yksi direktiivin 91/250 4 artiklan a ja b alakohdassa säädetyistä toimista, jonka ohjelman laillinen käyttäjä voi tehdä virheiden korjaamiseksi.
- 25 Direktiivin tekstissä ja olemassa olevassa oikeuskäytännössä ei anneta riittävää valaistusta vastauksen antamiseksi tähän kysymykseen, joka koskee direktiivin uutta tulkintaa ja jolla on yleistä merkitystä unionin oikeuden yhtenäisen soveltamisen kannalta.

5. Ennakkoratkaisukysymykset

- 26 Cour d'appel esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- Onko tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 14.5.1991 annetun neuvoston direktiivin 91/250/ETY 5 artikla 1 kohtaa tulkittava siten, että siinä sallitaan tietokoneohjelman laillisesti hankkineelle henkilölle sen takaisinmallinnus kokonaan tai osittain, jos tällainen takaisinmallinnus on tarpeen, jotta hänen olisi mahdollista korjata kyseisen ohjelman toimintaan vaikuttavat virheet, myös silloin, kun korjaaminen muodostuu sellaisen toiminnon poistamisesta, joka vaikuttaa kyseiseen ohjelmaan kuuluvan sovelluksen asianmukaiseen toimintaan?
 - Jos tähän kysymykseen vastataan myöntävästi, onko lisäksi täytettävä direktiivin 6 artiklan mukaiset edellytykset tai muita edellytyksiä?